

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library
S.D.P.B.

Coll. No. 133.

Title NIRUKTA 7th & 8th ADHYAYA.

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 133

Subject : *Vivarta-Philology*

Title : *Vivarta-Sevent, and some other things*

Author : *H. J. J. J.*

Scribe : —

Date of the work : —

Date of the Ms. : —

Place of the work : —

Place of the Ms. : —

Size : *8.3" by 4.7"*

Extent : *31 vols.*

Language : *Sanskrit*

Script : *Devanagari*

Remarks : *Incomplete, begins from 7th Adhyaya
and ends as copy by after completing 8th one.*

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ अथातो देवा
तं दद्यान्निनामानि प्राक्षान्य सुतीनां देवतानां तद्देवतमि
त्याचरुते सैषा देवतोपपरोक्षायत्कामञ्जुषिर्यस्यां देव
तायामार्थपत्यमिच्छन्सुतिं प्रयुक्ते तद्देवतः समं वीनव
तितास्त्रिविधश्चः परोक्षज्ञताः प्रत्यक्षज्ञता अध्या
त्मिकाश्च तत्र परोक्षज्ञताः सर्वाभिर्नाम विभक्तिभिर्युज्यं
ते प्रथमपुरुषैश्चाख्यातस्य ॥ १ ॥ इन्द्रो हिव इन्द्र इन्द्रो ह

शिव्या इन्द्रमिच्छाधिनो बृहदिन्द्रो ते वृश्मन्तो वे विषाणा इ
न्द्राय सामगायतनेन्द्रा हते पवते क्षम किंचनेन्द्रस्यनुवा
र्याणि प्रवोचमिन्द्रे कामा अयं सयं सतेत्यथ प्रत्यक्षज्ञा
ता मध्यमपुरुषयोगास्त्वमिति चैतेन सर्वनाम्ना ॥ त्वमि
न्द्रवत्तादधी विन इन्द्रमधोजहीत्यथापि प्रत्यक्षज्ञता
स्तोतारो भवन्ति परोक्षज्ञतानि स्तोतव्यानि ॥ माचिदुन्यदि
वांसतकरवा अनिप्रगायतोपप्रेतकशिकाश्चेतयधूमि

तथा ध्यात्वा उन्नमपुरुषयोगाश्च मिति चैतेन सर्वनाम्ना ॥
॥ २ ॥ यथैतदिंदो वैकुण्ठो जलवसुक्तं वागां चृणोयमिति परोक्ष
ताः प्रत्यक्षताश्च मंत्राश्च यिष्ठाश्च लघुश्राद्धात्मिका अथा
पिस्तुतिरेव नवतिनाशावादिदं यस्य नुवीर्याणि प्रवोचमिति
अथैतस्मिन् सूक्ते आयाशारेवनस्तुतिः सुवहा अहर्माही
त्यां नृयासं सुवर्चमुखेन सुश्रुत्वा लीलां नृयासमिति तदे
तच्छ्रुत्वा लमा ध्वयवेयाज्ञेषु च मंत्रेषु थापिशापथातिशायो ॥ अ

यस्मिन् यथादि यातु धानो अस्मि ॥ अधासवीरैर्दश निर्विय
या इत्यथापि कस्य चिन्नावस्या चिरव्यासा ॥ नमृत्करांसीदुम
तं न तर्हि तमश्वासी तमसा गूलु मग्ने ॥ अथापि परिदेवता
कस्माच्चिन्ना वाता सुदेवो अथ प्रपतेदना वृत्ता न विजानामि
दिवेदमस्मीत्यथापि निंदो प्रशंसे ॥ केवलं लघो नवति केवा
लादी ॥ नो जस्येदं पुष्करिणी ववैरमेत्येवमह सूक्ते दूत नि
दम्व न पिप्रशंसा चैव मुच्चावचैर निप्रयै नृषीणां मंत्रदृष्ट

यो न वंति ॥ ३ ॥ तद्येनादिष्टदेवतामंत्रास्तेषु देवतोपपराचाय
 देवतः स यज्ञो वा यज्ञांगं वा दैतदेवता न वंत्यथान्यत्र यज्ञाया
 जापत्या इति याज्ञिकानां रात्रं सा इति नैरुक्ता अपि वा सा काम
 देवता स्यात्प्रायो देवता वा सित्याचारो ब्रह्मलं लोके देवदेवत्व
 मति एव देवत्वं पिष्टदेवत्वं याज्ञदेवतो मंत्र इत्यपि ह्य देवता दे
 वताव स्तुत्यं ते यथा श्वप्रवृत्तीन्योषधिपर्यंतानि ॥ ४ ॥ अथा
 व्यष्टौ दंडानि सनमन्येता गं वृत्तिवार्थानां देवतानां प्रत्यक्षदृश्य

३

नेतद्भवति मा १

देवताया एक आत्मा ब्रह्म धारयत
 एकस्यात्मानो न्ये देवाः प्रत्यंगा निभवंत्यपि च सत्त्वानां प्रवृत्ति
 त्समन्निर्गम्यः सुवंतीत्याहुः प्रवृत्तिसार्वनाम्याच्चेतरेत
 रजन्मानो नवंतीतरेतर प्रवृत्तयः कर्मजन्मान आत्मजन्मान
 आत्मैवेषां रथो न वत्यात्मा श्व आत्मा युधमा त्मेषव आत्मा स
 र्वदेवस्य देवस्या ॥ ५ ॥ तिस्र एव देवता इति नैरुक्ताः अग्निः ए
 धिवी स्नानो वायुर्वज्रो वांतरिक्षस्थानः सूर्यो ह्यस्नानस्तासां

माहाभागादकैकस्याअपिबहुनिनामधेयानिभवंत्यपि
 वाकर्मपृथक्काद्यथाहोताध्वर्युर्ब्रह्मोक्षातत्येकस्यस
 तोपिवाप्यथगेवस्यः पृथग्विस्तृतयोनवन्तितथानिधानानि
 यथोएतत्कर्मपृथक्कादितिबहवोपिविभज्यकर्माणिकयुस्मि
 न्नसंस्थानैकत्वंसंज्ञोगैकत्वंचोपेक्षितव्यंयथापृथिव्यामनुष्याः
 परावोदेवा इतिस्थानैकत्वंचसंज्ञोगैकत्वंचदृश्यतेयथापृथि
 व्याः परमैवेनचवायवादित्याभ्यांचसंज्ञोगिनाचेतरस्यलो

४

श्री. ना ५

कस्यत्तत्रैतन्नरराष्ट्रमिव॥६॥ आयाकारचिंतनं देवतानां पु
 रुषविधास्फरित्येकंचेतनावध्विस्तृतयोनवन्तितथानिधा
 नान्यथापिपौरुषविधिकैरुगैः संस्रयन्ते। शुष्मातंडुलसुवि
 रस्यबाहुयसंगृन्नामधवन्काशिरितै। अथापिपौरुषवि
 धिकैर्द्वयसंयोगैः। आघान्याहरित्यामिंद्रयादि। कुल्याणी
 जृयासुरांगृहेतो। अथापिपौरुषविधिकैः कर्मभिः। अर्द्ध
 इपिवैचुषस्थितस्याआक्रतंरुग्ध्रीहवं॥७॥ अपुरुषवि

धास्यरित्यपरमपितुयदृश्यतेपुरुषविधंतद्यथाग्निवधिरा
दित्यः पृथिवीचंद्रमा इतियथो एतन्नावद्धि स्तुतयो न वंती
त्यचेतनान्यप्येवं स्तूयंतं यथा ह प्रचरती न्योषधिपर्यंतानिय
थो एतत्पौरुषविधिकै रंगैः संस्तूयंत इत्यचेतनेष्वेतद्भव
त्यग्निं कंदं तिहरितेनिरासन्निरिति यावस्तु तिर्यथो एतत्पौरु
षविधिकै र्द्वयसंयोगै रित्येतदपितादृशमेव सुखं रथं युयु
जे सिंहादिभिर्मितिनदीस्तुतिर्यथो एतत्पौरुषविधिकैः क

धुरश्चि

मनिस्थिते १॥

१. तिष्ठति पितृपितादृशमेव होतुश्चित्पूर्वेह विरद्यमाशतेति
यावस्तुतिरेवापि बोधयति धास्युरपि वा पुरुषविधानामेव
सतां कर्मात्मानरते स्फुर्यथा यज्ञो यज्ञमानस्येष चारव्यान
सयमः ॥ ८ ॥ इति सप्तमाध्यायस्य प्रथमः पादः ॥ ८ ॥ इति
स्वरवदेवता इत्तां पुरस्तात्तासां नक्तिसाहचर्यं व्याख्यास्या
मोथैतान्यग्निनीक्षी न्येयं लोकः प्रातः सवनं वसंतो गायत्री
विष्टुक्तो मंत्रयंतरं सामये च देवगणाः समाम्नाताः प्रथमेष्टा

नेप्तायाष्टचित्रीलेतिस्त्रियोथास्यकर्मवहनंचदविषामावा
 हनंचदेवतानांयच्चदाष्टीविषयिकमग्निकर्मैतदथास्यसं
 स्तविकादेवाइंद्रः सोमोवरुणाः पर्जन्यस्तवव्याग्रावैश्रवं
 चदविर्नत्वकंसस्तविकीदशतयाषुविद्यतेथायाग्रापौष्णं
 हविर्ननुसंस्तवस्तत्रैतांविनक्तस्ततिमृचमुदाहरंति॥शा
 एषात्वेतश्चावयनुप्रविधाननष्टपशुर्भुवनस्य॥गोपाः॥स
 त्वैतेन्यःपरिददत्तिनृन्योग्निर्देवेभ्यःसुविदत्रियेभ्यः॥पूषा

त्वैतःपूषावयविधाननष्टपशुर्भुवनस्यगोपाइत्येषदिस
 र्वेषांनृतांगोपायितासत्वैतेभ्यःपरिददत्तिनृन्यइतिशां
 शयिकःसूतीयःपादःपूषापुरस्तात्स्यान्वादेशइत्येक
 मग्निरुपरिष्ठात्तस्यपुकीर्त्तनेत्युपरं॥अग्निर्देवेभ्यःसुविद
 त्रियेभ्यः॥सुविदत्रंघनंभवतिविंदतेर्वैकोपसर्गादिदातेर्वा
 स्याच्छपसर्गात्॥शा॥अथैतानांइत्येकान्यंतरिचलोकोमा
 ध्यंदितंसवतंग्रीष्मस्त्रिष्टुप्चदवास्तोमोबृहत्सामयेचदेव

गणाः समाम्नाता मध्यमे स्नाने याश्च स्त्रियो यास्य कर्म रसानु
 प्रदानं वृत्रवधो याचका विद्वज्जतिरिन्द्र कर्मैव तदयास्य
 संस्तविका देवा अग्निः सोमो वरुणः पूषा बृहस्पतिर्बल्लण
 स्पतिः पर्वतः ऊसो विष्णुर्वायुरथापि मित्रो वरुणो नच संस्तु
 यते एष्मरुद्रेण च सोमो वायुना च पूषा वा ते न च पर्जन्यः ॥ १ ॥
 अथैतान्यादित्यनक्तीन्यसौ लोकस्वतीय सवतं वषट्जिगती
 सप्तदशस्तोमो वै रूपं सामये च देवगणाः समाम्नाता उत्र मे

9

स्नाने याश्च स्त्रियो यास्य कर्म रसानु प्रदानं रश्मिनिश्चर सध
 रणं यक्तु किंचित्स्रवद्विक भूतमादित्य कर्मैव तच्चंद्रमसा
 वायुना संवसरेण तिसंस्तवः ॥ ४ ॥ एतेष्वेव स्नाने व्यूहेष्टु
 श्रुंदः स्तोमष्टस्य नक्ती शेषमनु कल्पयित शरदनुष्टुबेक
 विंशस्तोमो वै राजं सामेति षष्टिव्यायतनानि देसंतः पंक्तिः
 स्त्रिणवस्तोमः शाकुरं सामेत्यंतरिक्षायतनानि शिशिरोम
 तिष्ठंदा स्वयस्त्रिंशस्तोमो वै रवतं सामेति द्वात्रिंशत्तानी ॥ ५ ॥

कर्मणः॥१॥ इतीमा देवता अनुक्रांताः सूक्तभाजो हवि
नजिज्ञाता जश्नयिषाः काश्चिन्निपातना जायाता निध
नैः संयुज्य हविश्चोदयती पायवृत्रघ्न इं पायां होमुव इति
तान्यथेके समामनंति नृयां सिनुसमाम्ना नायद्युसंविज्ञा
न नृतं स्यात्साधन्यस्तु तित समामनेथोत कर्म निरूपि
देवितां स्तोति वृत्रहा पुरंदर इति तान्यथेके समामनंति नृ
गं यिज्ञाता द्यं जनमा वं तु तत्र स्या निधानस्य नवति
यां सिनुसमाम्ना ॥१॥

यथा वा प्रयाय बुभुक्षिता यौदनं देहि स्नाता यावुलेपनं
पिपासते पानीयमिति ॥१॥ इति सप्तमाध्यायस्य द्वितीयः
पादः ॥३॥ अथातो नृकमिष्यामोग्निः पृथिवीस्मानस्तं प्र
थमं व्याख्यास्यामोग्निः कस्मादग्रणी न वित्यग्रं यज्ञेषु प्रा
णीयते गं नयति संनममानो कोपनो नवतीति स्तोलाष्टी
र्विनकोपयति न स्नेहयति त्रिन्यत्राख्याते न्योजायत इ
ति सा कपूरिणि रिता वक्ता दग्धदानीता सखत्वे तेरका

रमाद्वेगकारमनकेवदिदतेवनिः परस्त्रस्येषा नवा
 ति॥१॥ अग्निमीलेपुरोहितंयुसस्यदेवमुत्विजं। होतारं
 नृधतमं। अग्निमीलेभिया चामीलिरध्येषाकर्मपुजा
 कर्मवापुरोहितोव्याख्यातो यस्यश्चदेवोदानाद्यादीपा
 नाद्याद्येतनाद्याकृष्णानो नवतीतिवायोदेवः सा देवता
 होतारंकातारंजुहोतेहेतिरित्योस्रिवाभोरनृधतमंरम
 णायानांघृणानां दानृतमंतस्यैषा परा नवति॥१॥ अग्निः

२७

पूर्वोत्तिर्ज्ञेयिनिशो नृतेनैरुता। सदेवोऽहवंचति। अ
 म्रियः पूर्वोत्तिर्ज्ञेयिनिशो लितव्योस्मानिश्चनवतरैः सदेवा
 निहावहत्विति मनमन्येतायमेवाग्निरित्यप्येतेउत्तरेजो
 तिषी अग्ना उच्यतेततो नुमध्यमः॥१॥ अग्निप्रवंतः सम
 नेवयोषाः कल्याण्यः१ः सम्यमानासो अग्निः। धृतस्य धराः
 समिधेन संतता जुषास्मो हयतिजातवेदाः॥ अग्निमंतस
 मनस इव योषाः समनं समननाद्यासंमाननाद्या कल्या

रायः समयमाना सोऽग्निमित्योपमिकं घृतस्य धारा उद
कस्य धाराः समिक्षेन संतनसति रात्रौ तिकर्मवानमति
कर्मदा। ताञ्च षास्मो हयति जातवेदाः। हयति प्रेष्या क
मविहयतीति समुदाहृमिर्मधुमां उदारदित्यादित्यमुक्तं
मन्यंते समुदाध्ये षोऽद्य उदैतीति च ब्राह्मणं मयापि ब्राह्मणं
भवत्यग्निः सर्वदेवता इति तस्योत्तरान्नूयसे निर्वचनाया॥
॥४॥ इन्द्रं मित्रं वरुणं मग्निमाजुरथो दिव्यः सुपुष्पैर्भुजता

एकं सदि प्राबु ॥१॥

~~मृत्तुं~~ धावदं त्यग्निं यमं मातरिश्वा नमाजः।
इममेवाग्निं महातं चात्मानमेकमात्मानं ब्रह्म धामे धा
विनो वदंतीदं मित्रं वरुणं मग्निं दिव्यं च गरुतं तं दिव्यो
दिविजो गरुत्मान्गरावा नुवत्ता महात्मेति वायुस्त
सूक्तं न जते यस्यैह विनिरुप्यते यमेव सोऽग्निर्निपातमेव
तेऽन्तरेज्योतिषीयते न नाम धेये न न जते॥५॥ इति सप्तमा
ध्यायस्य तृतीयः पादः॥४॥ उज्जातवेदाः कस्माज्जाता

निवेदजातानि नैवं विदुर्जाते जाते विद्यत इति वा जातवि
त्रो वा जातधनो जातविद्यो वा जातप्रज्ञा नो यत्र जातः पशु
न विंदत तत्र जातवेदसो जातवेदस्त्वमिति ब्राह्मणं तस्मा
सर्वानि ह्यन्यशब्दोऽग्निमन्ति सर्पं ताति च तस्यैषा न वति ॥ १ ॥ जा
तवेदसे सुनवामसो ममराता युतानि दद्यात्ति वेदः ॥ स नः
पर्षदति दुर्गाणि विश्वानां देवसिंधुं इति तात्पुग्निः ॥ जात
वेदस इति जातवेदस्यो वैवं जातवेदसे च यि सुनवामसो

ममिति प्रसवाया ॥ १ ॥

~~ममिति प्रसवाया~~ ममिषवाय सोमं राजानमैमेतमराता
यतो यत्तार्थमनिस्सो निदद्यात्ति निश्चयेन ददति न स्माक
रोति सोमो दददित्यर्थः ॥ स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वानि
दुर्गमाणि स्थानानि नादेव सिंधुं नावा सिंधुं सिंधुं नावानदी
ज्वलदुर्गं महाकुलां तारयति दुर्गारितात्पुग्निरिति इति
नितारयति तस्यैषा परा न वति ॥ २ ॥ प्रनूनं जातवेदसमश्च
दिनोऽत वाजिनं ॥ इदं नो बृहिरासदे ॥ प्रहिणुत जातवेद

संकर्मन्निःसमश्नुवानमपिदोषमार्थस्यादश्चमिवजात
वेदसमितीदंनोबर्हिरासीदत्वितितदेकमिवजातवेद
संगा यवंतृचंदशतयीषु विद्यते यत्तु किंचिदाग्नेयंतजा
तवेदसानां स्ताने युज्यते न समन्येता यमेवाग्निरित्यप्ये
ते उत्र रेज्योतिषी जातवेदसा उच्यते ततो नुमध्यमः । अत्रि
त्वं तसमनेव योषा इति तत्पुरस्ताद्धारव्या तमथा सा वा
द्विदुःकुतं जातवेदसमिति तदुपरिष्ठाद्धारव्या स्यामोय

१३

स्तु सूक्तं भजते यस्मै ह विनिरुप्यते यमेव सोऽग्निर्जात
वेदानि पातमेव ते उत्र रेज्योतिषी यते न नाम धेये न भज
ते ॥ ३ ॥ इति सप्तमाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ ४ ॥ ॐ वैश्वान
रः कस्मादिश्वान्नरान्नयति विश्व एनं नरानयंतीति वापि
वा विश्वानर एव स्यात्पत्यतः सर्वाणि नूतानि तस्य वै
श्वानरस्तस्यैषान्नवति ॥ ५ ॥ वैश्वानुरस्य सुभृतौ स्याम
राजादिकं नुवन्नानामग्निः श्रीः ॥ इतो जातो विश्वमिदं

विद्येष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण । इतो जातः सर्वमिदमग्निविष्णु
व्यतिवैश्वानरः संयतते सूर्येण राजायः सर्वेषां नूताना
मग्निश्रयणीयस्तस्य वयं वैश्वानरस्य कल्याणं मतो स्या
मेति तत्क्रो वैश्वानरो मध्यम इत्याचार्या विषकर्मणा ह्येनं
स्तोति ॥ १ ॥ प्रहृष्टं हि त्वं वृषभस्य वोचं यं पूरवो वृद्धां स
चंते । वैश्वानरो दस्यं मग्निर्जघिषो अर्धनो काष्ठा अवुरं व
रं नेतुं प्रब्रवीत्तन्माह त्वं माहात्मा ग्यं वृषभस्य वधिषु र

१४

प्रायश्चित्तः

५

पूरयितव्यामनुष्या वृद्धां मेघदहनं सचंते
सेवंते वर्षकामादस्य दस्यते च यार्था उपस्यं त्यसिन्ना
सावपदा सयतिक मणितमग्निवैश्वानरो घ्नन्वाधनो
दपः काष्ठा अग्निनष्टं वरं मेघमथासावादित्य इति पूर्व
याज्ञिकाः ॥ १ ॥ एषां लोकानां रोहेण सवनानां रोह आ
स्मातो रोहास्तस्य वरो हश्चिकीर्षितस्तामनुजतिं होताग्नि
मारुते शस्त्रे वैश्वानरा येण सूक्तेन प्रतिपद्यते सोऽपि न

स्तोत्रियमादियेताग्नेयोहिन्नवतिततत्रागच्छतिमध्यस्थ
 नादेवतोसुदं चमरुतश्चततोमिमिहस्थानमवैवस्तोत्रि
 यंशंसति॥४॥ अथापि वैश्वानरायोद्गादशकपालोत्तव
 त्येतस्यदिद्वादशविधं कर्मायापिब्राह्मणं नवत्येसौवा
 आदित्योऽग्निवैश्वानरइत्यथापिनिविशौर्यवैश्वानराभ
 वत्यायोद्गांजात्याष्टविमीमित्येषदिद्यावाष्टयिद्यावाजा
 दिद्गां होमिकं सूक्तं सौर्यवैश्वानरं नवतिदि

२५

सयस्यथापि

विष्टुष्टौ अरोचते त्वेषदिदिविष्टुष्टौ अरोचते त्वेथापिदविष्टा
 तोयंसूक्तं सौर्यवैश्वानरं नवति॥५॥ अयमेवात्यग्निवैश्वानर
 इतिशाकपूणिर्विश्वानरावेतेउत्तरेज्योतिषावैश्वानरोयंयत्रा
 न्यांजायते कथन्वयमेतान्यांजायतइतियत्रवैद्यतः शरण
 मनिहं तियावदनुपातो नवतिमध्यमधर्मैवितावद्भवत्कदकैध
 नः शरारोपशमनउपादायमानरवासंयंसंपद्यतउदकोपशर
 रदीप्तिः॥६॥ अथादित्याडदीचिप्रथमसमावृत्तआदित्येकं

संवामणिं वापरि सृज्य प्रति स्वरे यत्र श्रु ष्म गो मय म संस्प र्शयं धा
 रयति तत्प्रदीयते सोयमेव संपद्यते तथा प्याह वैश्वानरो यतते
 सूर्येणेति । न च पुनरात्मा नात्मा संयतते न्येनैवान्यः संयतत इत
 इममा दधत्यमुतो मुष्य रश्मयः प्राडर्नवंती तो स्या दिषि स्तयो
 नसिः संसंजं दृष्टे वम वक्षत ॥ ७ ॥ अथ यान्येता न्यो त्रम कानि
 सूक्तानि नागानि वा सा वित्राणि वा पौष्णानि वा वैष्णवानि वा तेषु
 वैश्वानरायाः प्रवाहा अनतिष्यन्नादित्य कर्मणा चैनमस्तोष्यन्ति

१६

कृच्छेषीत्यस्तमेषाति विपर्ययित्यादि ग्रयेष्वेव हि सूक्तेषु वैश्व
 नरायाः प्रवाहा नवंत्यग्नि कर्मणा चैनं स्तोतीति ददसाति वद
 साति पचसाति यथो एवैतद्वर्ष कर्मणा ह्येनं स्तोतीत्यस्मिन्नप्ये
 तदुपपद्यते ॥ ८ ॥ समानमेतदुदकमुच्चैत्यवचादितिः । नृमिपुत्र
 त्याजि न्वंति दिवं जिह्वत्यग्रयः ॥ इति सानिगद्व्याख्याता ॥ ९ ॥
 इति सप्तमाध्यायस्य पंचमः पादः ॥ १० ॥ उरुं रुं छंति यानं हरयः
 सुपर्ण अपौ वसाना दिवमुत्पतंति । तत्राववृत्तं स दनादृतम्

स्यादिदृतेनष्टिवाक्येयते। नल्लनिरयरांरात्रिरात्यस्यदरय
 सुपल्लहरणाआदित्यरश्मयस्तेयदासुतोवांचः पर्यावर्ततेस
 हस्थानाडदकस्यादित्यादयघतेनोदकेतष्टिवाक्येयतेयत
 मित्कदकनामजिघर्त्तःसंचतिकर्मणोयापिब्राह्मणंनवत्यग्निर्वा
 इतोवृष्टिसमारयतिधामच्छदिविन्तत्वावर्षतिमरुतां। सृष्टां
 ष्ठिनयंतियदासावादित्योऽग्निंरश्मिभिः पर्यावर्ततेथवर्षतीति
 पृथोरनद्रोदात्पसावरोहश्चिकीर्षितइत्याम्नायवज्रनादेतन्नव

२९

ति॥ जमदग्निनीरादुरिति जमदग्निनयः प्रजन
 ना॥ नथोवाप्रज्वलिता॥ नवा॥ ॐ लि॥ १॥

वभनियथोरतं

नमस्तिवाय

तिष्ठतिरतस्त्राश्वेश्वानरायोदादराकपालोचवतीत्यनिर्व
 चनंकपालानिनवत्यस्तिहि सौर्यैककपालः पंचकपालश्चय
 थोरतद्ब्राह्मणंनवतीतिब्रह्मनक्तिवादानिहिब्राह्मणानिनव
 तिष्ठतिवावैश्वानरः संवसरोवैश्वानरोब्राह्मणोवैश्वानरइति
 यथोरतन्निविशैर्यवैश्वानरानवतीत्यस्यैवसावनवतियो
 विद्मोमानुषान्योदादेदित्येषहि विद्मोमानुषान्योदादयति
 यथोरतच्छांदोमिकंसूक्तंसौर्यवैश्वानरंनवतीत्यस्यैवतंनवी

तमदग्निनीरादुरिति जमदग्निनयः प्रजन
 ना॥ नथोवाप्रज्वलिता॥ नवा॥ ॐ लि॥ १॥

मपोयत्तु शिश्वरतिप्रज्ञाननामृद्धमूर्तमस्मिन्धीयतेमूर्द्धयिः सर्वे
षांभूतानांभवतिनक्रमग्निस्रतःसूर्योजायतेप्रातरुद्यन्मएवप्र
ज्ञांतेतांमन्यंतेयज्ञियानांदोवानांयज्ञसंपादिनामपोयत्कर्मचर
तिप्रज्ञानसर्वाणिष्ठानान्यनुसंचरतेत्वरणांमोस्तस्योत्ररात्रयमे
निर्वचनाय॥५॥स्तोमेनृद्विदेवासोअग्निमजीजनंछक्तिंनरो
दमिप्रां॥तमूअक्षरवन्नेधुवेकंसुवर्धःपचतिविश्वरूपाः॥स्तो
मेनृद्विदेवाअग्निमजनयत्कर्मनिर्वाणविद्योः॥६॥

१५

कर्वेक्षेक्षनातायष्टयिद्यामंतरिहोदिवीतिशाकएणिर्यदस्यदि
विनृतोयंतदसावादित्यइतिब्राह्मणंतदग्नीरुत्यस्तौत्यथैनमे
तयाक्षीरुत्यस्तौति॥६॥युदेदेनमदधुर्यज्ञियासोदिविदेवाः
सूर्यमादितेयायदाचरिस्त्रुमिशुनावन्तामादित्यापश्यन्नुवन्ता
निविश्वा॥यदेनमदधुर्यज्ञियाःसर्वेदिविदेवाःसूर्यमादितेःपु
त्रंयदाचरिस्त्रुमिशुनौप्राडरन्तांसर्वदासद्वारिणानुषाश्वा
दित्यश्मिशुनौकस्मान्मिनोतिश्रयतिकर्मायुइतिनामकर

णस्त्वाकारोवानयतिः परोवनिर्वसिमाश्रितौवन्योन्यंनयतोव
 दुतोवामनुष्मिथुनावप्येतस्मादेवमेयंतावन्योन्यंवतइतिमवा
 येनमेतयाग्रीहृत्यस्तौति॥७॥यत्रावदेतेअवशःपरश्चयहन्योः
 कतरोनौविवेद।आशैजुरिषधमादंसर्वायो नक्षत्रयुतंकइदं
 विवोचत्।यत्रविवदेतेदैव्योहोतारावयंचाग्निरसौचमध्यमःक
 तरोनौयजेतृयोवेदेत्याशक्तुर्वतितस्मदमदनंसमानख्यानास्तुति
 तस्तेषांयुक्तंसमाश्रवानानांकोनइदंविद्वत्तस्मिन्स्योत्रराव

२०

यमेभिर्द्विजासु॥८॥यावन्मात्रमुषसोनप्रतीकंसुपर्णेष्विवस
 तमातरिश्वः।तावद्धृत्कपयज्ञमायन्ब्राह्मणोहोतुरवरोनिषाद
 त्।यावन्मात्रमुषसःप्रत्यक्तंनवतिप्रतिदशनिमित्तिवास्तुकपमान
 स्यसंप्रत्यर्थेप्रयोगइहैवनिधेहतिथयासुपर्ण्यःसुपतनारता
 रात्रयोवसतेमातरिश्वंज्योतिर्वर्णस्यतावदुपदधृत्तियज्ञमांगह
 ब्राह्मणोहोतास्याग्नेर्होतुरवरोनिषीदन्होतृजपस्त्वमग्निर्वैश्व
 नरीयोनवतिदेवसवितरेतंत्वावृणतेग्निहोत्रायसहपित्रावैश्व

पिबन्तु प्राविरोद स इति ॥ २ ॥ अयमेवाग्निर्द्विस्मोदा इति शाकपूणि
राग्नेयेष्वेव हि सूक्तेषु प्राविस्मोद साः प्रवादा नवन्ति ॥ देवा अग्निं धार
यन् द्विस्मोदात्यपि निर्गमो न वर्तियथो एतस्य बलधनयो ददितम इ
ति सर्वसिद्धे देवतासैश्चर्यं विद्यते यथो एतदोजसो जातमुत मन्यरन
प्रितिचादेत्ययमप्यग्निरोजसा बलेन मथ्यमानो जायते ॥ तस्मादेतमा
ह सहसस्युग्रं सहसः स्रुतं सहसो यजं यथो एतदग्निं प्राविस्मोद समा
ह स्रुतिर्जावद्विस्मोदसंभ्यते ॥ द्विषोदातारस्ते चैनं जनयन्ति ॥ अथ

ॐ शुभं भवतु ॥ अथ सोमपात्राणां यथोक्तं सोमपात्रे नैतं स्तोत्रं तस्य स्मिन्नप्येतद्
 पपद्यते ॥ सोमं पिबमं दसानो गणश्चिन्निरित्यथोक्तं द्रविणो दाः वैषि
 नुजा विणोदस इत्यस्यैव तद्भवति ॥ ॥ ॥ मेघं तु ते वक्रयो ये निरायसेरि
 षण्यन्तालयस्वावनस्पतोऽत्रा यूयाधुलोऽनिगूर्यात्वं नेष्टा सोमं द
 विणोदः पिबेन्ननुनिः ॥ मेघं तु ते वक्रयो वोक्ता रोयेयस्य रिष्यन्तु क्री

मित्रादृष्टि कित्वां नंदतः कविरसिप्रचेताः॥ समिधो अद्यमनु
ष्यस्यमः स्यस्यमः गृहे देवो देवान्यजसिजातवेद आचवहमित्र
महश्चिकित्वां श्वेतनावां स्तंदूतः कविरसिप्रवृद्धचेतायज्ञे धाई
तिका दृष्टो गिरिति शाकपूणि स्तनूनपान्नपादित्यनंततरायाः
प्रजायानामधेयं निरुतितमानवतिगौरवतनूरुच्यते तता अस्या
भोगा स्तथाः पयो जायते पयसः आज्यं जायते गिरिति शाकपूणि
रापो वत त्वञ्च्यंते तता अंतरि हेता न्यः षिधिवनस्पतयो जायं

तत्र पधिवनस्पतिस्य रषजाय ते तस्यैषा नवति ॥ ३ ॥ त नूनपा तयुक्त
 तस्य या नामध्या समजन्त दया सुजिक। ममानि धानि रुतयुक्त मु
 धन्वे वरा चैतरा पृथु धुरं नः ॥ त नूनपा तयुक्त तस्य या ८ ना न्यतस्य या
 नामधुना समजन्त दय कल्याणजिक मननानि च नो धानि र्यञ्च स
 मर्य देवानो यज्ञं गमय नरात्रां सो यस्त इति काष्ठ को नरात्रा स्मिन्ना सीनाः
 ॥ ४ ॥ अतिरिति शा कएणि नरैः प्रशस्यो नवति तस्यैषा नवति ॥ ५ ॥
 ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

सुमहो विष्णोः ॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

तायक इति महतो नामधेयं यातश्चरुतश्च भवति। स एता न्यक्षीषि
तो यजाया न। इषितः प्रेषित इति वाधा इति वा यजाया न्यष्टतरो व
र्हिः परिवर्द्धणात्तस्यैषा भवति॥५॥ प्रचीनं बर्हिः प्रदिशाष्टयिव्यावसो
रस्या वृज्यते अये अक्रां। क प्रथते वितरं वरीयो देवेभ्यो अदितये स्यो
न २१ नं। प्राचीनं बर्हिः प्रदिशाष्टयिव्यावसनाया स्याः प्रवृज्यते अये अक्रां
बर्हिः पूर्वाहेतु द्विप्रथते विकीर्णतरमिति वा विस्तीर्णतरमिति वा व
तर १ रीयो वरं सुतरवा देवेभ्यश्चादितये च स्यो नं स्यो नमिति मुखनाम

स्यो नं वस्यत्येतमेवितव्यनवतीति वाधारेव जतेर्वाधवतेव विारय
तेवति सामेषा भवति॥६॥ यत्तं स्वती रुर्विया विश्रयं तां पतिभ्यो नज
नेयः शुं प्रमाताः देवा रीरो बृहती विश्वमिन्वा देवेभ्यो नवत सुपायणाः
यं च नवत्यठ रुत्वेन विश्रयं तां पतिभ्य इव जाया उरुमैथुने धर्मे शुशो।
निषमास्म वरतरमंगमूरु देवो धारो बृहत्यो महत्यो विश्वमिन्वा विश्व
मानिरेतियजे एह धार इति काष्ठो ग्निरिति शाक एणिरुषासानक्तो
पाश्चनक्ता चोषा व्याख्यातानक्तेति रात्रिना मानक्ति चृतान्य वरया येन

दत्तामि
ति वा ४

पिवानक्ताव्यक्तवस्मत्तयोरेषानवति॥८॥ आसुष्यंतायुजतेउपा
केउषासानक्तासदतांनियोनौ॥दिव्येयोषणोबृहतासुरुक्मैअधिश्चि
यंशुकपिशंदध्मनोसेष्मीयमाणोइतिवासुष्मापयंत्यावितिवासाद
तामितिवायुश्चियेउपक्रांतेदिव्येयोषणोबृहत्योमहत्योसुरुक्मैसु
रोचनेअधिदध्मनेशुकपेशसंश्रियंशुकंशोचतेज्वलतिकर्मसाणे
सइतिरूपनामपिशतेविपिशितंनवतिदेव्याहोतारादेव्योहोता
रावयंवाधिरसौब्रह्ममस्तयोरेषानवति॥९॥ देव्याहोताराप्रथमा

२६

सुवाचानिमानायुंमनुष्योयजंध्ये॥प्रचोदयंताविदथेषुक्कारूपाच
नंज्योतिःप्रदिशादिशंतौदेव्योहोतारौप्रथमोसुवाचोनिर्मिमानो
यसंमनुष्यस्ययजनायप्रचोदयमानोयस्तेषुकतरौदृस्यांदिशिया
ष्टव्यमितिप्रदिशंतौतिस्रोदेवास्तिस्रोदेव्यस्तासामेषांनवति॥१०॥
आनोयुंनारतातूर्यमेविलामनुष्यदिहचेतयंती॥तिस्रोदेवाबृह
रेदंस्योनंसरस्वतास्वपंसःसदंतु॥रेनुनोयसंनारताहिप्रनरतत्रा
दित्यस्तस्यनाइजाचमनुष्यवदिहचेतयमानोतिस्रोदेव्योवहिरिदं

मुखं सरस्वती च सुकर्मणि आसीदं तु त्वष्टारमिश्रत इति नैरुक्तास्ति
 षेव स्याद्दृष्टिकर्मणा स्तुते वा स्यात्करोतिकर्मणा स्तस्यैषा नवति ॥
 ॥ ११ ॥ यद्मेघावापृथिवी जनि चारूपैरपि शृङ्खलानि विश्वा ॥ तमग्रहो
 तरिषितो यजीया नृवं त्वष्टारमिदं हि विद्वान्नायद्मेघावापृथिव्यौ
 जनयिज्योरूपैरकरोद्भूतानि च सर्वाणि तमग्रहो तरिषितो यजीया
 नृवं त्वष्टारमिदं हि विद्वान्माध्यमकस्त्वष्टेत्याहुर्मध्यमेव स्थाने समा ॥
 ॥ १२ ॥ पूतिस्त्वस्यैषा परा नवति ॥ ११ ॥ आविष्टो वर्धते च

मातोऽनिरतिशयक

रुसमुक्तिज्ञानानुसूचकव्य०।

॥ उने त्वष्टृर्विन्यतु जग्मिना त्वत्सि
 सिंहं प्रतिजेष्ये तो आ वि वारा वे दना त्त्यो वर्धते चारु रा सु चारु चरते
 जिह्मं जिहाते रू र्वमु द्तं च वति स्वयशा आत्मयशा उपस्य उपस्याने।
 उने त्वष्टृर्विन्यतु जग्मिना त्वद्वाद्या व्या पृथिव्या विति वा होरात्रे इति वा
 रणा इति वा प्रत्यक्ते सिंहं सहनं प्रत्यासेवेते ॥१२॥ इत्यष्टमाध्यायस्य
 द्वितीयः पादः ॥ ॥ उवनस्पतिर्व्याख्यातस्तस्यैषा नवति ॥ १॥ उपार्ध
 सृजतमन्या समं जंन्देवानां पार्थरूतुयाह वीर्षावनस्पतिः शमितादे

को अग्निः स्वदं तु हव्यं मधुना च तेना उपवस जात्मनात्मन्या समं जन्ते
 वानामन्नमता वतौ हव्यं विकाले काले वनस्पतिः शमिता देवो अग्निरि
 त्येते त्रयः स्वदयं तु हव्यं मधुना च तेन च तत्को वनस्पतिर्यप इति का
 ऋको अग्निरिति शाक पूणि सस्यैषा परा नवति ॥ रा ॥ अंजंति त्वामध्वरे
 देवयंतो वनस्पते मधुना देव्यो नाय ह्यस्तिष्ठा इविणो हर्धत्ता घृष्टा च यो
 मातुरस्या उपस्यो अंजंति त्वामध्वरे देवाक्कामयमाना वनस्पते मधुना
 देव्यो न सृते न सृष्टुर्ह्यस्तिष्ठा इविणो निचनो धास्यसि यदा ते क्षतः क

२८

यो मातुरस्या उपस्यो अंजंति त्वामध्वरे देवाक्कामयमाना वनस्पते मधुना
 ॥ रा ॥ देव्यो वनस्पते हव्यं विकाले काले वनस्पतिः शमिता देवो अग्निरि
 त्वेते त्रयः स्वदयं तु हव्यं मधुना च तेन च तत्को वनस्पतिर्यप इति का
 ऋको अग्निरिति शाक पूणि सस्यैषा परा नवति ॥ रा ॥ अंजंति त्वामध्वरे
 देवयंतो वनस्पते मधुना देव्यो नाय ह्यस्तिष्ठा इविणो हर्धत्ता घृष्टा च यो
 मातुरस्या उपस्यो अंजंति त्वामध्वरे देवाक्कामयमाना वनस्पते मधुना
 देव्यो न सृते न सृष्टुर्ह्यस्तिष्ठा इविणो निचनो धास्यसि यदा ते क्षतः क

अर्चदातारममृतेषु वोचः॥ वनस्पतेरशानयातिरयसु रूपतमया वयु
 नानिविद्वानस्य ज्ञानानिषजानच ददेवा रात्रुर्दवांषि प्रबुद्धिचदातार
 ममृतेषु च देवेषु स्वाहा नतयः स्वाहेत्येतमुच्चाहेति वा स्वावागाहेति
 वा स्वंपाहेति वा स्वाकृतं हविर्जुहोतीति वा तासामेषा नवति॥ ५॥ सु
 द्यो ज्ञातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानां मनवत्सुरोगाः॥ अस्य होतुः पु
 दिश्यत वा चिस्वाहा नतं हविर्दंनु देवाः॥ सद्योजायमानो निरमिमी
 त यज्ञमग्निर्देवानां मनवत्सुरोगा म्यस्य होतुः प्रदिश्यतस्य वाच्यास्य

२०

स्वाहा नतं हविर्दंनु देवा इतीमा आग्नी देवता अनुक्रां
 ता अथ किं देवताः प्रयाजानुयाजा आग्नेया इत्येके॥ ६॥ प्र
 याजान्मे अनुयाजांश्च केवलान् ऊर्जस्वितं हविषो दत्तनागं
 घृतं चापां पुरुषं चोषधीनामग्नेश्च दीर्घमायुरस्तु देवाः॥ त
 व प्रयाजा अनुयाजाश्च केवलान् ऊर्जस्वितो हविषः संतु ना
 गाः॥ तवाग्नेयुजो श्यमस्तु सर्वस्तु न्येन मन्तां प्रदिशश्च त
 म्रः॥ आग्नेया वै प्रयाजा आग्नेया अनुयाजा इति च ब्राह्मणं

सुंदो देवता इत्यपरं सुंदं सिवै प्रयाजा सुंदं स्य नु याजा इति
च ब्राह्मण मृनु देवता इत्यपरं मृतवो वै प्रयाजाः पशवो नु या
जा इति च ब्राह्मणं प्राण देवता इत्यपरं प्राण वै प्रयाजा अपा
ना अनु याजा इति च ब्राह्मण मात्म देवता इत्यपरं मात्मा वै
प्रयाजाः प्रजा अनु याजा इति च ब्राह्मण माग्नेया इति त्रु स्ति
तिर्नक्तिमात्रमितर किमर्थं पुनरिदमुच्यते यस्त्यै देवता ये
ह विगृहीतं स्यात्तां मनसा ध्यायेद्वषट्कारिष्यन्निति हविना

३०

यत्तेजो नान्येका दशा प्री सुक्ता नितेषां वा सिष्ठ मात्रेयं
वाध्यं गुणैर्मदमिति नाराशं सवंति मै धाति थं दै र्घतम
संप्रेषिकमित्युक्तयवंत्यतो न्या नित नून पा त्वं तित नून पा
त्वंति ॥ १ ॥ इति अष्टमोऽध्यायः ॥ ॥ अथ यानि दृष्टि व्याय
त नानि सत्व स्मृतिं न नं ते तान्यतो नु क मिष्या म स्तेषाम
श्वः प्रथमा गामी न वत्य श्वोद्याख्या त स्त स्यैषान्न वति ॥
॥ अथो बोद्धा सुखं रथं हसना मुपमं त्रिणः ॥ शेपो रो म

एवं तौ नेहौ वारिन्मंडूक इच्छते प्रायेण दोषरिस्त्रवः॥ अथो बोद्ध्या
सुखं बोद्ध्या सुखमिति कल्याण नाम कल्याणं पुण्यं सुहितं न
वति मानोद्याख्या तस्तस्यैषा न वति॥२॥ मानो मित्रो वरुणोऽ
यमायुरिंद्रशक्रुक्षामरुतः परिरथानां यद्वाजिनो देवजा तस्य
सप्तैः प्रवक्ष्यामो विदधे वीर्याणि॥ यद्वाजिनो देवैर्जातस्य सप्तैः
सरणस्य प्रवक्ष्यामो यस्तैर्वीर्याणि मानस्तं मित्रश्च वरुणश्च
यस्मात्तु यश्च वायुः यस्तं इन्द्रश्चोरुक्षयणश्च नृणां राजेति वा